

Suxestión dirixida aos Concellos de Narón, Fene, Ares e Mugardos o 8 de febreiro como consecuencia de incidentes no subministro de auga potable

Expedientes: C.6.Q/14044,
14056 e 14068/15

Santiago de Compostela, 8 de febreiro de 2016

Sr. alcalde:

Nesta institución iniciouse actuación de oficio, en aplicación do disposto no artigo 16 da Lei 6/1984, de 5 de xuño, do Valedor do Pobo, como consecuencia de incidentes no subministro de auga potable nos concellos de Ferrolterra. Tamén tramitáronse dúas queixas a instancia de parte polo mesmo motivo.

Suspendeuse o consumo de auga dos servizos municipais dos cinco municipios da bisbarra de Ferrol debido a problemas sanitarios detectados polas autoridades competentes. Ferrol, Narón, Fene, Mugardos e Ares agardan poder distribuír botellas. A repartición gratuíta realizarase priorizando as persoas necesitadas e o abastecendo en dependencias municipais, entes públicos e entidades sociais, tomando como lugares preferentes centros sanitarios e campamentos de verán para nenos. Tamén contactárase coas superficies comerciais para que reforsen a subministración para cubrir o incremento de demanda. Nos concellos afectados non se pode consumir a auga, nin sequera fervida. O previsible é que a situación non se prolongue máis aló de mañá.

A primeira queixa cidadán indicaba que se os primeiros indicios de que a auga de Ferrol e bisbarra non estaba apta para o uso humano datan do 29 de xuño de 2015 e os resultados confirmárono o 6 de xullo, pregúntase por qué motivo o concello de Ferrol non o comunicou ata o 16 de xullo. EMAFESA desde o 29 de xuño ata o 13 de xullo non o fixo oficial. Tanto EMAFESA como o seu presidente deberían saber que terían que poñelo en coñecemento en 24 horas, que non se fixo. Os medios de comunicación din que se esta repartindo auga, tardaron en facelo mais de 24 horas, e cando o fixeron non o facilitaron a persoas maiores,

poñendo os puntos de servida da auga moi lonxe dos domicilios particulares. “Esixo responsabilidades ao concello de Ferrol, a EMAFESA e á Consellería de Sanidade de Galicia”, sinala. A segunda sinalaba que se esclarezan as consecuencias que poida ter para a saúde haber inxerido a auga cando non era apta para o consumo. A súa nai leva ingresada no CHUF dende o 12 de xullo para facer unha colonoscopia. O 15 de xullo inxeriu 13 vasos de auga cos sobres para poder facela proba. O 16 de xullo coñece o da auga. Dubida se a saúde da xente non corre ningún risco. Se fala de que o risco non é a curto prazo e desexa que llo expliquen. A súa indignación foi maior cando coñeceu que o da auga xa se sabía dende finais de xuño.

Ante iso requirimos información aos Concellos de Ferrol, Fene, Neda, Mugardos e Ares, e á Consellería de Sanidade, que xa nola remitiu. O último informe recibido foi o do Concello de Mugardos, que o aportou recentemente.

O Concello de Ferrol sinala basicamente que remite o informe da Empresa Mixta de Augas de Ferrol SA, “á que lle corresponde a xestión dos servizos públicos de abastecemento e saneamento ...”. Nas Dilixencias de investigación 39/15 a Fiscalía concluíu que “a declaración de falta de aptitude para o consumo humano de auga debeuse á constatación de que se superaba o valor paramétrico de trihalometanos (THMs) permitido pola regulamentación vixente (RD 140/2003) ao incrementarse os niveis de dosificación de cloro para contrarrestar un importante e brusco incremento da materia orgánica na auga bruta procedente do encoro de Forcadas por mor da seca e das altas temperaturas”. Así mesmo conclúe que, “con independencia das decisións adoptadas no ámbito administrativo para a xestión sanitaria da situación xurdida, os dous informes coinciden en afirmar que eses niveis de THMs só poderían ocasionar danos á saúde polo seu consumo continuado durante anos e que no presente caso só se superaron escasos días. Tamén queda acreditado que os organismos afectados tomaron as medidas que lles correspondían no ámbito da súa respectiva competencia”. A Fiscalía acordou o arquivo das dilixencias.

Engade que “a auga subministrada á rede municipal de Ferrol e nos puntos de entrega aos Concellos de Narón e Fene cumpre cos parámetros legal e regulamentariamente establecidos, aínda que o pasado 13/07/15, dentro do seu Protocolo de Control da calidade da auga de consumo humano, EMAFESA confirmou un incumprimento do parámetro THMs (Trihalometanos) no punto de mostraxe de Caranza. Esta incidencia, que foi notificada o mesmo día 13/07/15 á Autoridade Sanitaria conforme ao establecido no artigo 27 do RD 140/2003, do 7 de febreiro, polo que se establecen os criterios sanitarios da calidade da auga de consumo humano, foi de curta duración. Ademais, polos valores alcanzados, e a súa breve duración, en ningún caso constituíu risco ningún para a saúde humana, tal como se detallará nos puntos seguintes. Neste sentido, hai que sinalar que este incumprimento puntual do valor paramétrico de THMs supuxo un problema de calidade da auga, non de

toxicidade da mesma. Por último, tras as medidas correctoras e preventivas previstas, o parámetro está en valores de normalidade desde o día 18/07/15 pola mañá, aínda que a restrición non se levantou en Ferrol ata o domingo 19”.

“A situación foi propiciada por un importante e brusco incremento da materia orgánica na auga bruta procedente do encoro de Forcadas, cuxa xestión non corresponde a EMAFESA, orixinado pola situación de seca e altas temperaturas, o cal se traduce nunha demanda de cloro en pretratamiento superior ao habitual, o que obriga a un incremento nos niveis de dosificación deste reactivo oxidante, pasando dos habituais 7 - 8 Kg/h a 12 - 20 kg/h durante uns días. Debido á reacción química do cloro coa materia orgánica xéranse Trihalometanos (THMs) ou moléculas onde tres dos catro átomos de hidróxeno do metano (CH₄) son substituídos por átomos de cloro. A proporción de THMs na auga vai depender da cantidade de cloro engadido e a cantidade de materia orgánica presente na auga. O valor paramétrico de THMs permitido pola Regulamentación vixente (R.D. 140/2003) é, desde o 1 de xaneiro de 2009, de 100 microgramos/l (con anterioridade a esa data o valor máximo era de 150 microgramos /l.; e ata o 31/12/2003 non se controlaba este parámetro). Na situación que nos ocupa, as variacións dos niveis de calidade foron debidas á características da auga bruta de entrada á planta, con maior cantidade de materia orgánica, e por tanto non imputables á operación de EMAFESA”.

“...a presenza de THMs na auga é propia do proceso de dosificación de cloro á auga no seu tratamento para facela apta para o consumo humano, posto que son un subproduto da cloración da auga para garantir a súa potabilidade. E, segundo as indicacións da Organización Mundial da Saúde (OMS), nunca debe de supeditarse a dosificación de cloro para manter o adecuado nivel de desinfección á xeración de subproductos da devandita dosificación. Efectivamente, na literatura científica sobre este tema pódese atopar que aínda que a ausencia de cloro libre na auga potable supón un risco certo para a saúde por non garantir a ausencia de bacterias, virus e outros patóxenos; non é así de certo o risco pola presenza de THMs, que para ser nocivo debería de manterse unha exposición en concentracións moito maiores ás atopadas na auga potable de Ferrol aínda nos momentos da alerta, e durante moito máis tempo (30-40 anos), sen que se puidera demostrar unha incidencia clara en certas enfermidades. A propia Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia publica con data 16 de xullo de 2015 na súa páxina web un documento denominado "Recomendación sanitarias ante o incumprimento de Trihalometanos na rede de distribución de Ferrol", que textualmente di o seguinte: *"Insístese que non hai un risco puntual por consumir a auga con estes niveis de THM nin por tela consumido durante varios días xa que o dano que poidan causar estes compostos é debido a un efecto acumulativo durante anos."* Chegados a este punto é onde se atopa a explicación ás situacións de excepción a valores paramétricos fixados, reguladas polos artigos 22 a 26 do RD 140/2003, e que permiten que a Autoridade Sanitaria estableza en determinadas circunstancias un novo valor paramétrico, sempre que a excepción non poida constituír un risco para a saúde da poboación abastecida. Tal é o caso, por exemplo, de determinados abastecementos urbanos de Cataluña, como Barcelona, que é unha cidade cunha problemática histórica en THMs e que segundo os seus informes anuais

recoñecen que exceden os límites puntualmente”.

“O día 6 de xullo coñeceuse o resultado dunha análise dunha das recollidas de mostras en cumprimento da planificación anual respecto diso, tomada o 29 de xuño nunha billa situada no mercado de Caranza e que se remitiu ao laboratorio Iproma (en Castelló) o mesmo día. Este laboratorio, que traballa habitualmente con Emafesa desde hai tempo, ten acreditación da Entidade Nacional de Acreditación (ENAC) n2 103fLE268 segundo criterios recollidos na Norma UNE-NISO/IEC 17025 para a realización de ensaios no sector ambiental. O devandito resultado arroxou un valor de 185 ug/1, superior ao valor paramétrico de referencia fixado polo RD 140/2003 en 100 ug/1. (Anexo N2 4). En cumprimento da norma, o mesmo día 6 recolleuse (por tanto, dentro do prazo de 24 horas) outra mostra de contraste (denominada regulamentariamente de confirmación) para efectuar un contraanálise co fin de confirmar calquera incumprimento (Art. 27.1). Ese mesmo día enviouse urxentemente ao laboratorio, que a recibiu o día seguinte (07/07/15) ás 8:00 horas. O día 13/07/15 coñeceuse expresamente o resultado da analítica, que arroxou un valor de 168 ug/1- Confirmado o incumprimento, o mesmo día 13 comunicouse á Xefatura Territorial da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia, ou sexa, dentro do prazo de 24 horas. Informouse da situación a través dun documento axustado ao modelo recollido no Anexo VII da citada norma. Así mesmo, ese mesmo día cargouse a información na páxina web do Sistema de Información Nacional de Auga de Consumo (SINAC), dentro do prazo de sete días establecido para o efecto normativamente desde a emisión do informe. En consecuencia, a data en que se coñeceu a contraanálise é a data na que se ten coñecemento da situación, é dicir, o 13 de xullo de 2015, e existe obrigación dentro das 24 horas (fíxose o mesmo día) de comunicar a mesma á Autoridade Sanitaria”.

“Ese mesmo día 13 de xullo, realízase a toma de mostras en Canido, A Malata, Praza da Ilustración e Caranza (residencia), e da saída de ETAP (determinación de 2,4,6 triclorofenol) e envíanse para a súa análise con carácter urxente. Os resultados recibíronse o 15 de xullo. O día 14 de xullo recíbese notificación da Xefatura Territorial de Sanidade da Coruña (copia da enviada ao Concello) onde se solicita o seguinte: O día 15 de xullo enviouse informe mediante fax á Xefatura Territorial de Sanidade, achegando informe de laboratorio, reiterando o informe xa enviado o día 13, sobre intensificación do control do parámetro THMs do que se esperaban resultados no transcurso do día, e dosificación de dióxido de cloro, xa que desde o mesmo día 13 dispúxose a posta en operación do equipo xerador do devandito gas dióxido de cloro a partir de clorito sódico e cloro gas, para os efectos de rebaixar os niveis de THMs aos esixidos pola normativa aplicable. O día 16 de xullo enviáronse informes mediante fax deixando constancia de: 1. Que foi notificado o incumprimento paramétrico a Sanidade inmediatamente se tivo coñecemento da confirmación do mesmo. 2. Que se intensificaron os controis do parámetro tomando máis mostras en diversos puntos para determinar THMs e na saída da ETAP para determinar a

concentración de 2,4,6 triclorofenol, como establece o Anexo I, apartado B.1 Parámetros químicos, na súa nota 8, do RD 140/2003. Todas elas o propio día 13 de xullo, en canto se tivo coñecemento da confirmación do incumprimento. Enviando os informes de laboratorio das devanditas análises tan pronto se tivo coñecemento deles e nos que se apreciaban niveis sensiblemente por encima do valor límite. 3. Que se dispuxo a entrada en operación do equipo de dosificación de dióxido de cloro como alternativa para reducir os niveis de THMs desde que se tivo coñecemento da confirmación do día 13 de xullo. Con todas estas medidas de control e tratamento transmitiuse á Autoridade Sanitaria a previsión de corrixir a situación, como así foi, nun prazo breve de tempo, tendo presente que non supoñía un risco para a saúde. Consideración sempre sometida ao mellor criterio da propia Autoridade Sanitaria obviamente”.

“Con todo, o día 16, ás 11:24 horas, recibíuse en EMAFESA notificación da Autoridade Sanitaria en relación ao incumprimento do parámetro THMs, solicitando que:1. Se lle envíen os últimos resultados con carácter urgente e un informe que inclúa as causas desta incidencia e as medidas correctoras xa adoptadas. 2. Se proceda a avisar á poboación das restricións de uso da auga a calquera uso que non implique a súa inxestión ou uso alimentario en tanto non se reduzan os niveis de THMs a menos de 1001..tg/l. 3.Se remita á Xefatura os resultados dos controis diarios de THMs. En resposta ao primeiro punto, desde EMAFESA enviábase o mesmo día 16 un informe por fax reiterando o informado preceptivamente o pasado 13 de xullo, segundo establece o RD 140/2003, onde se indican os resultados analíticos, as causas e medidas correctoras adoptadas. En resposta ao segundo punto, procédese a enviar os avisos oportunos aos medios de comunicación e instancias correspondentes de seguridade. O Concello xa estaba informado previamente como puiden comprobar ao ser citado o que subscribe polo Alcalde ás 10:00 horas por chamada telefónica, onde se me comunicou o aviso da Xefatura Territorial de Sanidade. Na mesma reunión, á que asistín co Director Técnico e de Explotación de EMAFESA, e na que estaban presentes o Secretario e o Interventor do Concello, emprazóuseme para outra a manter ás 13:00 horas en palacio Municipal do Concello de Ferrol, á que asistirían os alcaldes dos municipios abastecidos en alta desde a mesma ETAP de Catabois, e que xa foran comunicados previamente: Narón, Fene, Ares e Mugardos. En resposta ao terceiro punto, a partir desa data do 16 de xullo incluída, e ata o día de hoxe, están a enviarse diariamente á Xefatura Territorial de Sanidade da Coruña informes cos valores das analíticas de THMs realizadas en diversos puntos do sistema de abastecemento de auga: saída da Estación de Tratamento de Auga Potable (ETAP) de Catabois, saídas de depósitos de Catabois (módulos 1, 2, 3 e 4), saídas de depósitos de O Sino (módulos 1, 2, 3 e 4), puntos de entrega ao Concello de Narón e ao sistema interconectado formado polos Concellos de Fene-Ares-Mugardos, e en diversos puntos da rede como fontes públicas e billas de uso público, todos eles distribuídos pola cidade e representativos de cada un dos sectores da rede de distribución de auga (partes da rede subministradas por cada un dos depósitos). Cabe

destacar que a Autoridade Sanitaria non ordenou cortar a subministración de auga potable, senón só avisar da restrición de uso, sempre que non supuxese inxestión ou combinación con alimentos.

Restrición que a mencionada Autoridade levantou na tarde do 18 de xullo (48 horas despois) para os concellos de Narón, Fene, Ares e Mugardos. E que levantou na tarde do 19 de xullo (72 horas despois) para o abastecemento da cidade de Ferrol. Por tanto, ao día da data deste informe, infórmase que a auga potable producida na ETAP de Catabois e subministrada en alta aos Concellos de Narón, Fene, Ares e Mugardos, e abastecida en todo Ferrol é apta para o consumo humano, sen ningunha restrición de uso.

Con todo, a día de hoxe mantéñense as medidas técnicas correctoras de forma preventiva por orde deste Director Xerente, e infórmase diariamente á Xefatura Territorial de Sanidade da Coruña das analíticas de THMs nos puntos de mostraxe seleccionados ata nova orde.

“En definitiva, as medidas técnicas adoptadas por EMAFESA pódense resumir nas seguintes: Intensificación do control do parámetro mediante o aumento de analíticas alcanzando as 20 mostras diarias en diversos puntos da rede e dúas veces ao día, para o que se organizaron brigadas de operarios para tomar mostras, unha base de organización no laboratorio interno de EMAFESA e dispúxose un mecanismo de coordinación co Laboratorio de Xestión Ambiental de Socamex, que estivo dedicado en exclusiva durante todo o período de restrición, as 24 horas do día, a realizar as analíticas mediante cromatografía de gases e informando con rapidez dos resultados. A día de hoxe mantense ese control con menor intensidade, pero séguense realizando análise como mínimo 15 mostras unha vez ao día. Dosificación de dióxido de cloro para o tratamento da auga na ETAP de Catabois: Esta instalación de dosificación foi executada no ano 2011 dentro do Plan de Investimentos de Mellora da ETAP realizado por EMAFESA. A dita instalación permite fortalecer, como se comprobou, a capacidade de tratamento da planta en canto a calidade. Accións para a diminución progresiva e metódica dos niveis de THMs na rede: Unha vez que se empezou a dosificar dióxido de cloro na ETAP, fixouse o obxectivo de axustar parámetros na mesma, para producir auga de baixo nivel de THMs e encher os depósitos de Catabois (módulos 1, 2, 3 e 4) e de O Sino (módulos 1, 2, 3 e 4), así como o da Bailadora. Estas tarefas iniciáronse o día 14 de xullo conseguíndose o obxectivo o día 15 de xullo en Catabois e o resto o día 17. O día 18 de xullo pola mañá conseguíuse este obxectivo grazas ás maiores dilucións e ás purgas xeneralizadas na rede o día 17.

Xa o día 18 procedeuse, como medida adicional e preventiva, á limpeza de redes, e a día de hoxe estase desenvolvendo un programa de limpeza de depósitos que nos próximos 2-3 meses completará o total da capacidade de almacenamento..

“Como se demostra das accións descritas nos apartados anteriores, EMAFESA cumpriu en todo momento co establecido no RD 140/2003 como xestor dun abastecemento de auga

potable, atendendo de forma prioritaria ás instrucións e indicacións da Autoridade Sanitaria da Xunta de Galicia. O devandito cumprimento permitiu o funcionamento do sistema de vixilancia da calidade da auga e que este alertase a Sanidade para establecer o aviso de restrición no uso da auga (a pesar de non supoñer risco ningún para a saúde humana). De igual maneira dispuxo os tratamentos adecuados para corrixir o problema de forma responsable e proporcional, cambiando a dosificación de cloro gaseoso en precloración pola do dióxido de cloro á entrada da EATP e postcloración con cloro gas á saída. Desta maneira salvagardouse en todo momento a características da auga co seu adecuado nivel de cloro libre, e corrixiuse de forma temperá o parámetro THMs para baixalo moi por baixo do valor límite nun prazo de tempo de 48 horas, como se comproba nos informes enviados diariamente a Sanidade. Por iso, como se indicou no primeiro apartado deste informe, o episodio pode considerarse máis un problema de niveis de calidade e non de toxicidade na auga ou de nocividade para o consumo humano, polo que nunca houbo risco para a saúde.

“En relación ás cuestións concretas expostas na actuación de oficio con referencia C.6.Q/14044/15, infórmase o seguinte: 1. Causas polas que a empresa concesionaria non detectou e corrixiu a situación con anterioridade: Foi a empresa concesionaria a que detectou e comunicou a situación á Autoridade Sanitaria, tal como queda dito no apartado A) do Punto Primeiro. Ademais, como xa se indicou no apartado C.1) do Punto Primeiro, a data en que se coñeceu a contraanálise é a data na que se ten coñecemento da situación, é dicir, o 13 de xullo de 2015, e existe obrigación dentro das 24 horas (fíxose o mesmo día) de comunicar a mesma á Autoridade Sanitaria. Tal como se indica no apartado C.2), ese mesmo día adoptáronse medidas para corrixir a situación. 2. Sobre o adecuado das medidas adoptadas para o abastecemento provisional para o consumo. A Autoridade Sanitaria non ordenou cortar a subministración de auga potable, senón só avisar da restrición de uso, sempre que non supuxese inxestión ou combinación con alimentos. Restrición que a mencionada Autoridade levantou na tarde do 18 de xullo (48 horas despois) para os concellos de Narón, Fene, Ares e Mugarbos. E que levantou na tarde do 19 de xullo (72 horas despois) para o abastecemento da cidade de Ferrol. Ante esta situación o Concello de Ferrol adoptou as medidas adecuadas para a repartición de auga embotellada gratuíta aos cidadáns que así o demandasen, priorizando a devandita repartición en función das necesidades. 2. Sobre as compensacións aos usuarios que se esixirán á empresa concesionaria polos prexuízos derivados da situación. O artigo 13 do Regulamento Municipal do Servizo de Abastecemento de Auga Potable, relativo ás restricións de subministración sinala que, "cando circunstancias de seca, escaseza de caudais de auga ou dificultades de tratamento o aconsellen, Emafesa adoptará as medidas de restrición na subministración de auga potable aos abonados que recomenden e autoricen os organismos competentes." Neste caso, a restrición de consumo veu imposta pola Autoridade Sanitaria seguindo os protocolos establecidos para o efecto. Para contemplar unha posible compensación tería que haber negligencia por parte de Emafesa na súa actuación, cousa que

non foi así como quedou constatado. A este respecto, o artigo 5 do Regulamento, relativo ás obrigacións de Emafesa, sinala no seu apartado 1.c) que, "a falta de subministración, sempre que non sexa atribuíble á empresa por negligencia, non dará lugar a indemnización nos supostos de avaría, rotura da rede ou outras causas de forza maior." Neste sentido, Emafesa leva o autocontrol da calidade da auga de consumo humano que subministra (exame organoléptico, análise de control e análise completo) para garantir a potabilidade da mesma, e foi froito deste control como se detectou un valor de THMs máis alto do permitido. E como xestor Emafesa procurou sempre que os subproductos derivados da desinfección teñan os niveis máis baixos posibles, sen comprometer en ningún momento a eficacia da desinfección. Pero se nun momento puntual se produce un incumprimento dalgún destes subproductos (como é o caso), non é debido a unha negligencia pola nosa banda, senón á baixa calidade da auga bruta. En calquera caso, é unha cuestión que corresponde informar ao Concello de Ferrol, aínda que por parte da Administración Local xa se manifestou a súa intención de que se desconte do importe do recibo os días en que houbo restrición da subministración".

"En relación ás cuestións concretas expostas no expediente con referencia C.6.Q/14056/15 (escrito de queixa de ...), infórmase" de forma similar.

"En relación ás cuestións concretas expostas no expediente con referencia C.6.Q/14068/15 (escrito de queixa de ...), infórmase que "o feito de que el 15 de xullo inxerise 13 vasos de auga para realizar unha proba médica no supuro ningún risco para a súa saúde. Neste sentido remitímonos ao indicado en ... este informe, así como á conclusión da Fiscalía de Ferrol anteriormente ...".

O Concello de Mugar dos informa que "... primeiro pedirlle desculpas por no responder con anterioridade. ... o subministro realízao o Concello de Ferrol a través da empresa mixta EMAFESA controlada polo propio Concello de Ferrol. É esta empresa a que se encarga de subministrar a auga e de analizala en varios puntos deste Concello. Ante a alerta sanitaria comunicada a este Alcalde o 16 de xullo por parte da xefa provincial de Sanidade respecto á presenza de trihalometanos superiores ás marxes permitidas supón que se alerte á poboación de que a auga no é apta para o consumo. Este Concello iniciou un procedemento de emerxencia, xunto á policía local e protección civil para comunicar á poboación esta cuestión. Ditouse un bando en tal sentido ao que se lle deu a máxima difusión, percorréronse rúas e camiños de todo o Concello avisando con megafonía de que a auga non era apta para o consumo humano, pero si para o aseo diario. Colgouse na web municipal e redes sociais, informouse puntualmente aos portavoces municipais en tempo real de novas informacións e tomáronse as medidas para garantir a subministración de auga potable a todos os veciños. Para ese efecto procedeuse a dotar de auga a persoas en situación socioeconómica vulnerable e persoas con mobilidade reducida e persoas maiores en

colaboración cos servizos sociais municipais e policía local e protección civil, sectores sensibles como escola infantil municipal, espazo infantil de xogo (ludoteca de verán) ambulatorio, Centro Solidario xestionado por Cáritas. Así mesmo contactouse desde ese mesmo instante con comercio, hostalería e supermercados para que puidesen garantir o pedido e subministración de auga para a poboación, medidas que se supervisaron e que deron lugar a que non faltase auga en ningún momento nin se producise un desabastecemento. Así mesmo solicitouse unha reunión cos Concellos afectados esa mesma mañá que tivo lugar no Concello de Ferrol ás 13 h. En datas posteriores solicitouse na mancomunidade que se detraera da factura eses 3 días de subministración de auga non potable ao Concello de Ferrol, algo que non se produciu. Ferrol adoptou medidas que Concellos pequenos sen empresa de xestión da auga como Ares e Mugardos non tiñan como facer control analítico en varios puntos da rede, carga orgánica ao longo da rede...). Por ese motivo Ares e Mugardos pediron axuda a Augas de Galicia para que os seus técnicos os asesoraran en como purgar a rede e os depósitos, como así se fixo seguindo as súas recomendacións. Como medidas finais e aínda que Mugardos sendo un Concello menor de 20.000 habitantes non ten obrigación de ter un Plan de Emerxencias Municipal (PEMU) iniciáronse os trámites con Emerxencias de Galicia para proceder a dotar a este Concello dun PEMU no que se poidan establecer protocolos mellor definidos de actuación ante situacións de risco, a parte loxicamente do Plan Especial Exterior de Punta Promontorio que xa conta cun Plan Especial por situarse na súa contorna empresas como unha regasificadora que obriga á súa existencia”.

O Concello de Fene informa que “a auga de consumo humano que se distribúe na localidade de Fene cómprase á empresa EMAFESA de Ferrol a través do Punto de entrega á zona de abastecemento de Fene. Esta compra de auga está regulada nun contrato suscrito entre o concello de Fene e EMAFESA cuxa copia se achega no Anexo I. EMAFESA é a responsable do tratamento de auga e do cumprimento da calidade até o punto de entrega á zona de abastecemento de Fene de acordo ao artigo 6 do RD 140/2013. Ademais, de acordo ao artigo 18 do mesmo RD establece no punto terceiro que os puntos de mostraxes para o autocontrol fixéranse como mínimo un en cada un dos puntos de entrega entre os distintos xestores. A partir da entrada da auga na zona de abastecemento de Fene, Viaqua, segundo o punto 5 do artigo 4 correspóndelle como xestor indirecto, o autocontrol da calidade de auga de consumo humano no termo municipal de Fene. En cumprimento do artigo 17 e 21 do R.D. 140/2003, Viaqua ten establecido un control da calidade da auga de consumo humano e frecuencia de mostraxe onde se definen o número de análise realizada en depósitos de cabeceira, de distribución, rede de distribución e billa de consumidor, a través dun Plan de mostraxe anual. No Anexo II achégase o devandito Plan, o protocolo que o define e as analíticas resultado da súa execución. Este plan de mostraxe anual está contemplado no Protocolo de autocontrol e xestión do abastecemento, aprobado pola autoridade sanitaria (Xunta de Galicia) e informado o sistema de información sanitaria do Ministerio de Sanidade,

SINAC (Sistema de Información Nacional de Augas de Consumo), no que se identifican no ámbito local, autonómico e nacional a calidade da auga de consumo humano, e das características dos abastecementos, mediante a carga de información sobre Zonas de abastecemento, captación e plantas de tratamento, depósitos, redes de distribución, laboratorios de control, inspeccións sanitarias e calidade da auga de consumo humano, co fin de previr os posibles riscos para a saúde derivados da posible contaminación da auga de consumo. O resultado das análises establecidas no plan de mostraxe a medida que son realizados publícanse en SINAC. As inspeccións sanitarias por parte da Autoridade Sanitaria (Xunta de Galicia) corroboran que o plan de mostraxe e os resultados das análises son coherentes e reflicten o cumprimento do R.D. 140/2003, que tamén están no aplicativo SINAC. A última inspección realizada foi o 5 de maio do 2014. Achégase como Anexo III a acta da mesma que reflicte que na inspección das instalacións e na recollida de mostras non hai ningunha deficiencia. Na mesma semana na que xorde o problema, o día 13 de Xullo de 2015, Viaqua, en cumprimento do seu plan de mostraxe para o ano 2015 para Fene (ver Anexo II) realiza unha analítica de control en punto de entrega San Xoán e 3 días despois, o día 16 de xullo de 2015 obtense un resultado de 128,1 pg/L, superior ao valor pararrético de 100 pg/L o que resulta nun incumprimento de THM (Anexo IV). Cumprindo co punto 1 do artigo 27 do R.D. 140/2003 que establece que calquera incumprimento deberá ser confirmado cunha toma de mostra de auga antes das 24 horas de detectarse o incumprimento, o día 16 de xullo de 2015 tómasse unha nova mostra obtendo o mesmo día o resultado de 104,2 pg/L (Anexo V) que confirma o incumprimento e que se notifica vía Fax (Anexo VI) á autoridade sanitaria para que actúe, en cumprimento do punto 2 do artigo 27 do R.D. 140/2003. É dicir, se a Autoridade Sanidade non tivese implementado a alerta sanitaria polo coñecemento dos resultados de Emafesa o día 16 de xullo de 2015, faríao ese mesmo día polos resultados obtidos nas mostras tomadas por VIAQUA como xestor da localidade de Fene e en función do estrito cumprimento do Plan de Autocontrol aprobado pola Consellería de Sanidade, xa citado. A localidade de Fene non dispón de ningún tratamento, a excepción do de rechloración, para poder tratar a auga de consumo humano, xa que compra auga do abastecemento de Ferrol, apta para o consumo humano (Potable, ver Anexo I). Polo tanto, ante calquera problema na auga de consumo humano de Ferrol, o Servizo Municipal de abastecemento do Concello de Fene non dispón de capacidade para evitalo, máis aló das accións paliativas comentadas nos puntos seguintes, executadas por esta concesionaria 2. Información sobre as medidas adoptadas para o abastecemento provisional para consumo: Viaqua, o día 17 de xullo de 2015, instalou unha planta potabilizadora no Concello de Fene cunha capacidade de 1 m³/h para dotar aos veciños dun punto de abastecemento de auga Apta para o consumo humano de acordo á cualificación da auga que fai o R.D. 140/2003. Descrición en Anexo VII. Previamente á súa posta en servizo, realizáronse probas a escala de laboratorio para avaliar a eficacia do tratamento proposto (absorción mediante carbón activo). Unha vez comprobada a súa efectividade e, sobre a planta en funcionamento, realizáronse controis diarios sobre a mesma (Anexo VII). Dita

panta estivo operativa ata que se levantou a situación de alerta sanitaria. Tamén convén informar que o concello facilitou aos veciños a distribución de auga embotellada e que realizou transporte de auga en cisternas procedente do abastecemento de Neda e Oleiros aos núcleos de poboación de Perlío e Barallobre. 3. Sobre a compensación aos usuarios: presentárase unha proposta para a súa aprobación por parte do Concello de realizar a cada un dos abonados ao servizo municipal de auga potable de Fene, un desconto en factura correspondente ao terceiro trimestre de 2015, aplicado sobre a cota de auga e consumo de auga, equivalente á facturación do citado servizo durante os 3 días nos que se subministróu auga coa alerta sanitaria. 4. Outras cuestións relevantes: Adicionalmente ás medidas comentadas no punto 2 relativas ao abastecemento provisional para consumo, entre os días 17 e 21 de xullo, VIAQUA realizou 22 análíticas en, como mínimo, todos os puntos de control dados de alta en SINAC e outros adicionais representativos do sistema de abastecemento (Anexo VIII). Estes resultados foron remitidos diariamente a medida que se ían obtendo á Xefatura Territorial de Sanidade xunto coas accións das medidas paliativas tomadas para acelerar a recuperación dos valores normais para consumo humano consistentes en manobras de purga de rede e baleirado de depósitos”.

O Concello de Ares informa que “primeiro.- Recibida chamada telefónica o día 16 de xullo da Xefatura Territorial da Consellería de Sanidade comunicando que a auga da traída municipal non é apta para o consumo humano, esta alcaldía ante a gravidade do feito procedei de inmediato a ditar un Bando dando publicidade a dita situación, interesando a inmediata suspensión do consumo de auga da traída ata novo aviso. Logo despois de varias xestións, fomos informados que nunha análise foron detectados compostos químicos volátiles que ó parecer xéranse durante o proceso de potabilización da auga por reacción da materia orgánica aínda non tratada co cloro utilizado para desinfectar. En concreto trátase de trihalometano (THMs). Cumpre salientar que o Concello de Ares, así como os Concellos afectados de Narón, Fene e Mugar dos subministráronse para o abastecemento de auga do Concello de Ferrol, o cal xestiona dito servizo mediante xestión indirecta a través da Empresa Mixta de Augas de Ferrol S.A. (EMAFESA). Detectado o grave problema, por esta Alcaldía e cos medios dispoñibles adoptáronse as medidas oportunas informando inmediatamente á poboación, colaborando cos establecementos comerciais para que a poboación tivese ao seu alcance acceso a auga envasada para consumo e se realizase de forma provisional á vista da previsible situación no que a mesma era previsible que fose curta, aprovisionamento para evitar desabastecemento dun elemento esencial e básico para vida como é a auga para consumo, adoptando simultaneamente as medidas oportunas para subministrar auga ás familias en risco de exclusión social e colectivos desfavorecidos. Sinalar que a demanda dos colectivos citados foi escasa. Segundo. Segundo ten noticias esta Alcaldía pola prensa, pola Fiscalía de Área de Ferrol foron incoadas Dilixencias Informativas para esclarecer se dita situación fose constitutiva dun ilícito penal, parecendo tamén segundo notas de prensa que as mesmas foron obxecto de arquivo. Terceiro.- Consta que o

Concello de Ferrol como accionista maioritario da Empresa Mixta de Augas de Ferrol S.A. (EMAFESA), ente subministro do auga de abastecemento domiciliario aos Concellos de Narón, Fene, Mugardos e Ares ademais do de Ferrol, ten aberto unha investigación para deslindar as posibles responsabilidades e no seu caso prever no futuro situacións análogas en orde a actuar máis axeitadamente e eficazmente para poder velar pola saúde dos veciños e prestarlles uns servizos básicos e esenciais con plenas garantías. A tal efecto, esta Alcaldía como integrante da Mancomunidade de Concellos da comarca de Ferrol, interesará no devandito órgano as oportunas explicacións dos resultados da investigación incoada para esclarecer os feitos ocorridos”.

O Concello de Narón informa que “non conta con fontes propias de subministración, polo que adquire do municipio de Ferrol a totalidade da auga distribuída aos abonados do servizo. Tampouco conta o Concello de Narón con estacións de tratamento de augas (ETAP), razón pola que a auga facilitada polo Concello de Ferrol o é unha vez tratada por este, na depuradora de Catabois, xestionada pola Empresa Mixta de Augas de Ferrol, S.A (EMAFESA). O referido abastecemento de auga ao Concello de Narón realízase segundo se informou por parte do Concello de Ferrol e a empresa mixta encargada da xestión do servizo de augas no referido municipio (EMAFESA) desde un único depósito dedicado en exclusiva á subministración de auga ao Concello de Narón (depósito de Catabois). A rede de distribución e as instalacións asociadas a esta son xestionadas no municipio de Narón de forma indirecta pola empresa mixta Compañía de Servizos Ambientais do Atlántico, S.A. (COSMA), cuxa actividade inclúe o abastecemento de auga. Esta rede, como se sinalou, non conta con ETAP e nela existe un único depósito de 1200 m³ para a subministración de augas en zonas rurais, do que se distribúen ao redor de loo m³/día do total de 7.600 m³/día distribuídos. A auga almacenada no referido depósito chega a el a través dunha estación de bombeo de augas potables (EBAP), sita na rede xeral. Conforme ao exposto ata agora, cabe sinalar que a xestión do servizo de abastecemento de augas no municipio se leva a cabo de forma indirecta a través da Sociedade de Economía Mixta COSMA, sendo adquirida a totalidade da auga empregada para ese efecto a EMAFESA, unha vez tratada por esta. Con independencia de que, como se sinalou, a totalidade da auga distribuída no municipio de Narón por COSMA é auga xa tratada e fornecida por EMAFESA, como non podía ser doutra forma, COSMA leva a cabo unha serie de controis periódicos da auga distribuída de acordo ao esixido polo Real decreto 140/2003, do 07 de febreiro, e polo que se establecen os criterios sanitarios da calidade da auga de consumo humano. Establécese a periodicidade destes controis no Protocolo de autocontrol remitido á Xunta de Galicia o 03 de maio do 2011. Precisamente, como consecuencia da extrema vixilancia e control ao que se somete a auga distribuída por COSMA e entregada e tratada previamente por EMAFESA, o día 01 de xullo de 2015 detectouse nunha das mostras analizadas unha concentración de cloro libre de 1.75 partes por millón (ppm), concentración que podía pola súa importancia ser causante dunha elevación do nivel de trihalometanos, na medida en que o referido produto é o resultado da

reacción do cloro libre con materia orgánica. Dado o elevado da referida concentración e en aplicación dos protocolos de calidade e seguridade, COSMA proceden a: i) remitir un fax a EMAFESA, como empresa responsable do tratamento da auga distribuída por esta na rede de Narón, solicitándolle que informara dos niveis de cloro libre e das medidas que a adoptar para conseguir a súa redución; e ii) informar das concentracións detectadas ao concelleiro de Augas do Concello de Narón e a Sanidade. Aínda que non se obtivo contestación ningunha ao fax remitido ata o día 10 de xullo, por precaución, COSMA procedeu conforme é habitual cando se detectan altas concentracións de cloro libre a realizar purgas na rede, co obxectivo de diminuír o tempo que a auga permanece nesta e, polo tanto, diminuír a posibilidade de que o cloro reaccione dando lugar a trihalometanos, así como a súa acumulación. Tras a realización das purgas referidas que COSMA levou a cabo durante os días 02, 03 e 06 de xullo, comprobouse a redución da concentración de cloro libre na auga da rede de abastecemento, ata os niveis marcados no RD 140/2003. Realizouse, así mesmo, unha recollida de mostras o día 07 de xullo, para a realización de analíticas completas da auga da rede. O día 10 de xullo de 2015, EMAFESA contesta tamén por fax ao remitido por COSMA o día 01 de xullo, indicando que segundo as súas análises os niveis de cloro na ETAP e no punto de entrega de auga a Narón os niveis de cloro libre eran inferiores aos notificados por COSMA, contestación da que se informou ao concelleiro de Servizos. O día 14 de xullo de 2015 recíbese un informe por parte do laboratorio que levou a cabo a análise das mostras xerais recollidas o día 07 de xullo, e cabe concluír que: i) os niveis de trihalometanos das mostras tomadas na rede xeral se atopan por debaixo dos límites establecidos polo RD 140/2003; e ii) existe unha alta concentración de trihalometanos (produto orixinado como consecuencia da reacción do cloro con materia orgánica) na mostra obtida do pequeno depósito do Val, polo que se procede a realizar a correspondente mostra de confirmación. O día 16 de xullo de 2015, sen que, como se sinalou, se recibise ningunha comunicación ou aviso por parte de EMAFESA ou o Concello de Ferrol, acórdase a restrición de auga para o consumo humano, como consecuencia da detección dunha alta concentración de trihalometanos en Ferrol, subministrador e encargado do tratamento da auga entregada a COSMA para a súa distribución en Narón. Ante a referida situación: i) Habilítanse medidas destinadas a garantir o abastecemento de auga potable á poboación, consistentes no establecemento de puntos de entrega de auga embotellada para o consumo, a partir do día 17 de xullo. ii) COSMA ponse en contacto co laboratorio para a realización de mostras. Ante os referidos resultados e tras a reunión mantida polo alcalde cos seus homólogos da zona, o día 16 de xullo decídese: i) publicar un bando anunciando a restrición do uso da auga para o consumo humano; ii) a mobilización da totalidade do persoal de COSMA, para a realización de purgas intensivas na rede, a distribución do bando e a renovación das augas do depósito do Val; iii) o reforzo e a organización de quendas do persoal da oficina de atención ao cidadán de que dispón COSMA, para asegurar a atención inmediata aos abonados, mesmo por vía telefónica; iv) a toma de novas mostras nos puntos de entrega (Ponte das Cabras e Freixeiro) e no depósito do Val, punto onde se confirma a alta concentración de

trihalometanos. Estas mostras remítense de forma inmediata ao laboratorio e obtense como resultado, segundo o transmitido polo laboratorio o día 17 de xullo de 2015 a presenza de trihalometanos por encima do máximo legal permitido, concretamente 159 e 156 ppb, respectivamente, fronte ás 100 ppb permitidas, valores que se notifican a Sanidade. Ese mesmo día, e tras a reunión dos alcaldes da zona con EMAFESA, procédese á nova toma de mostras nos mesmos puntos obténdose resultados de 106 e 125 ppb. Estes resultados son trasladados a Sanidade, continuándose coas purgas da rede e a renovación do depósito. En definitiva, COSMA actuou en todo momento coa máxima dilixencia e colaborou en todo co Concello de Narón, o de Ferrol, EMAFESA e Sanidade, pondo á súa disposición todos os seus medios persoais e materiais para minimizar as molestias que a restrición acordada puidese provocar aos abonados ao servizo e adoptou as medidas necesarias para renovar a auga da rede e o depósito canto antes. O día 18 de xullo de 2015, as análises efectuadas, nesta ocasión por EMAFESA, nos puntos de entrega de auga a COSMA/NARÓN xa dan uns niveis trihalometanos moi inferiores aos doutros municipios afectados (30 ppb), probablemente como consecuencia da extrema dilixencia mostrada na constante realización de purgas e renovación de augas, o que determinou unha menor afección no tempo e en gravidade para os veciños de Narón que os doutros municipios afectados. Continúan e intensifícanse as purgas de redes e a renovación das augas do depósito do Val, á espera da realización de novas análises por Sanidade que permitan o levantamento da restrición de consumo. Estas análises efectuáronse e os seus resultados foron comunicados por Sanidade ao final da tarde do propio día 18, desvelando unha presenza baixa de trihalometanos e desde logo moi afastada dos límites máximos exixibles, o que permitiu obter o visto e prace de Sanidade para o levantamento da restrición en relación con Narón, que non en relación con Ferrol. Polo tanto, as medidas e dedicación de COSMA non só demostran a súa dilixencia e a adecuación da súa actuación, senón que ademais reveláronse sumamente eficaces, tanto na prevención e identificación da superación dos niveis de trihalometanos como na súa reversión a niveis adecuados. A pesar do levantamento da restrición e como medida de precaución mantivéronse as medidas de control e toma de mostras reforzadas, así como as purgas e a renovación de augas durante os días 19 a 21 de xullo, sen que se identificaran niveis de trihalometanos por encima dos máximos legais permitidos. Á marxe de continuar cos plans de control e toma de mostras que lle permitiron ao Concello de Narón predicir e avisar a EMAFESA da existencia dunha alta concentración de cloro libre, como indicador ue facía previsible que de non reducirse esta podería nun futuro, por reacción do cloro libre coa materia orgánica, dar lugar a unha elevada presenza de trihalometanos, vaise a proceder a unha revisión conxunta por parte de EMAFESA e os distintos concellos afectados para a adopción de medidas complementarias que permitan prever mellor e, se é o caso, evitar a repetición de altas concentracións de trihalometanos na auga fornecida por EMAFESA e, polo tanto, nas redes abastecidas por auga tratada e fornecida por esta empresa. En canto á cuestión das reclamacións que puideran recibir COSMA e/ou o Concello de Narón, debemos informar ao Valedor do Pobo de que a día de hoxe non se recibiron, probablemente como

consecuencia de que: i) non se produciu corte de subministración ningún, senón tan só restrición ao consumo humano; e ii) as medidas adoptadas para paliar e atallar a situación por parte de COSMA e o Concello de Narón foron intensivas e incluíron a subministración de auga embotellada e o reforzo das persoas de atención ao abonado”.

A Consellería de Sanidade sinala que “os estudos epidemiolóxicos asocian determinadas exposicións aos Trihalometanos durante moitos anos con efectos sobre a saúde, pero non están asociados a o consumo de auga con niveis elevados un día. A normativa vixente establece parámetros e valores a cumprir, nas augas de consumo humano, que están baseados nos resultados de estudos experimentais en animais e en estudos epidemiolóxicos en determinadas poboacións, que son os que utiliza a Organización Mundial da Saúde (OMS) para emitir as súas recomendacións. Como precaución os niveis establécense coas amplas marxes de seguridade que garanten un elevado grao de protección á poboación. No caso dos Trihalometanos en augas de consumo humano o límite establecido por parte da Comisión Europea e o Ministerio de Sanidade, é de 100 microgramos por litro. Por outra parte, non existe ningunha evidencia científica de que unha exposición curta a niveis que dupliquen o límite establecido supoña un risco inmediato para a saúde. En conclusión, os riscos para a saúde veñen dados pola exposición durante longos períodos de tempo, pero non polo consumo puntual nun determinado día, ou incluso, varios días. Por último, indicar que na páxina web da Consellería de Sanidade (www.sergas.es) existe información pública adecuada para resolver calquera dúbida que se poda xerar pola cidadanía con respecto ás augas de consumo humano”.

Tras a investigación realizada confírmase que o episodio tivo como consecuencia que en aplicación da normativa fora preciso suspender o uso da auga para consumo humano por un curto espazo de tempo. Entre tanto púxose en marcha un sistema de reparto de auga embotellada para paliar no posible os prexuízos e molestias, en especial ás persoas en situación de vulnerabilidade.

O sucedido non supuxo un risco para á saúde das persoas, que unicamente se daría para o caso de non suspenderse o consumo e de continuar durante un período extremadamente prolongado. Por tanto, a suspensión legal do consumo ven motivada por razóns de carácter preventivo ou para minimizar os riscos.

Os subministros fanse a través de servizos normalizados e con controis de calidade que deron lugar as actuacións que tratamos. Porén, nese contexto debera resultar esixible non so o cumprimento estrito das condicións básicas establecidas no ordenamento, senón as engadidas propias dun servizo de condicións óptimas e polo que os veciños pagan un prezo de consideración. Por esa razón debera estudarse e no seu caso concretarse o desconto proporcional polos prexuízos e molestias derivados do incidente obxecto das presentes

queixas. O Concello de Ferrol, o mais relevantes dos afectados, anunciara no seu primeiro informe que tiña a intención de resarcir a falta de subministro completo durante os días que iso se deu. Segundo se informou posteriormente ese compromiso concretoise na diminución do recibo correspondente a auga nun 5%. Outros anuncian proxectos ou intencións nese mesmo senso, pero non informan de que se concretaran.

Os servizos que tratamos son de titularidade municipal, sen que a forma de xestión inflúa na forma de tratar as súas incidencias. Por tanto, debe ser o ente local o que coñeza a posibilidade de reintegrar o que corresponda.

Por todo o sinalado ata agora considérase necesario, en aplicación do disposto no artigo 32.1 da Lei 6/1984, de 5 de xuño, do Valedor do Pobo, facer chegar aos Concellos de Narón, Fene, Ares e Mugar dos a seguinte suxestión:

Que no caso de non telo feito xa se determine unha eventual compensación derivada da falta de subministro de auga para consumo durante os días que durou o incidente obxecto das queixas, tal e como xa fixo un dos concellos afectados, e que se faga de forma proporcional aos días que durou o incidente.

Agradecendo de antemán a acollida ao manifestado nesta resolución do Valedor do Pobo, recordámoslle a necesidade de que no prazo de un mes de conta a esta institución da aceptación da suxestión formulada, no seu caso, e das medidas adoptadas para darlle efectividade, tamén no seu caso.

Saúdao atentamente.

Milagros María Otero Parga
Valedora do Pobo